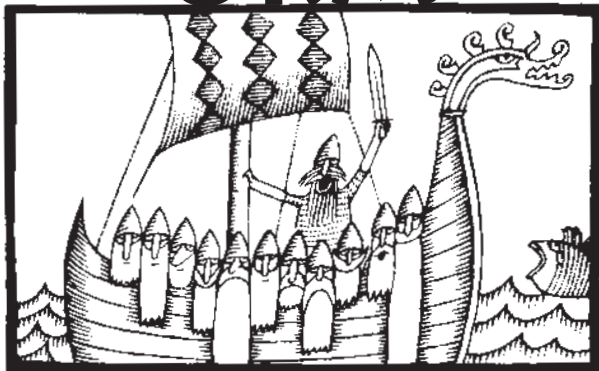

FRANS G. BENGTSSON

ZRZAVÝ ORM

PLAVCI NA ZÁPAD

✚

DOMA A ZNOVU NA LODI

VYŠEHRAĐ

Illustrations © Adolf Born

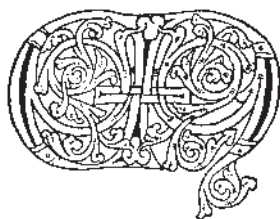
Röde Orm. Sjöfarare i västerled
Zrzavý Orm. Plavci na západ
Copyright © Frans G. Bengtsson 1941
Translation © Nina Neklanová

Röde Orm. Hemma och i österled
Zrzavý Orm. Doma a znovu na lodi
Copyright © Frans G. Bengtsson 1945
Translation © Božena Köllnová-Ehrmannová

ISBN 978-80-7429-381-8

KNIHA PRVNÍ

PLAVCI NA ZÁPAD
PŘÍBĚH Z DOB, KDY NA SEVER
ZAČALO PRONIKAT
KŘEŠŤANSTVÍ

PROLOG

JAK SE VEDLO VYHOLENÝM VE SKÅNE¹ ZA ČASŮ KRÁLE HARALDA MODROZUBA²

Mnoho nepokojných mužů odjelo ze Skåne s Buem a Vagnem, ale neměli v Hjörungavågu³ štěstí; jiní následovali Styrbjörna⁴ do Uppsaly a padli s ním. Když se doma dověděli, že se jich jen málo vrátí, zazněly po celé zemi žalozpěvy a začaly se stavět pamětní kameny; ale všichni rozumní lidé se shodovali v mínění, že co se stalo, je vlastně ze všeho nejlepší, protože teď aspoň lze očekávat, že bude víc klidu a že mnohem méně majetku změní držitele za pomoci ostré ocele. Nadešla právě tučná léta, žita i sledů bylo dost a většině lidí se dařilo dobře; ale ti, kterým se zdálo, že si úroda dává na čas, ti dál jezdili

¹ Skåne – nejjižnější část Švédska, ve vikinské době náležející Dánsku

² Harald I., zvaný Modrozub, dánský král, který vládl v letech 940–985.

³ Hjörungavåg – záliv na západním norském pobřeží, zřejmě Liavåg jihozápadně od Alesundu. Místo slavné námořní bitvy, v níž Håkon Jarl odrazil r. 986 útok jomských vikingů a stal se vládcem Norska.

⁴ Styrbjörn – proslulý válečník, zeť dánského krále Haralda Modrozuba a synovec švédského krále Erika Vítězného.

do Anglie a Irska a jejich výpravy provázeli zdar, a mnozí se tam usídlili nadobro.

Tu se začali do Skåne trousit Vyholení, jednak ze země Sasů, jednak z Anglie, aby hlásali křesťanské učení. Ústa jim přetékala krásnými slovy a lidé byli zpočátku zvědaví a rádi jim naslouchali; ženám připadalo náramně zábavné nechat se od cizinců pokřtít a nadto dostat darem bílou košili. Jenže cizincům brzy košile došly, a tak lidé přestali naslouchat jejich kázáním, která se jim najednou zdála nudná a málo věrohodná; kromě toho mluvili noví příchozí jakýmsi divným, kostřbatým nářečím, jak se mu naučili v Hedeby¹ nebo na Západních ostrovech, že to znělo jako dětinské žvásty. S křesťanstvím to tedy šlo kupředu jen pomalu; a Vyholení, kteří se tolik namluvili o pokoji a míru, ačkoliv jim v srdcích planula především touha po pomstě a násilnostech vůči bohům, byli občas vyznavači starého učení pochyťáni a pověšeni v posvátném jasanovém háji; pak jim těla byla prokláta šípy a byli ponecháni napospas Ódinovým havranům². Ale jiní, kteří pronikli dále na sever až do lesů, kde sídlil kmen Göinských³ a kam se dostalo jen málo nových věrozvěstů, byli obyvatelstvem pozdravováni s nadšením a v poutech odváděni na trhy v Smålandu⁴ a tam vyměňováni za voly a bobří kožky. Někteří si potom jako otroci Smålandanů nechali narůst vlasy a vousy, začali být s Jehovou nespokojeni a hleděli si zajistit úděl co nejpříznivější; ale většinou se dále snažili vymítat staré bohy a křtít ženy a děti; bylo jim to milejší než lámání kamene a drcení obilí, a tak začali působit svým hospodářům takové nesnáze, že Göinští zakrátko

¹ Hedeby – ve vikinské době počtem obyvatel největší a obchodně nejdůležitější město Severu, střídavě pod dánskou a švédskou nadvládou. Leželo poblíž nynějšího města Šlesvik.

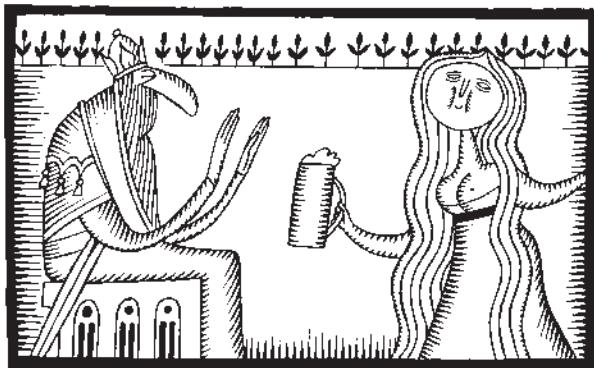
² Ódin, nejvyšší bůh starých Severanů, jež si představovali jako bělovouseho, jednookého starce v širokém plášti a klobouku, s dvěma havrany, Huginem a Muninem, na ramenou.

³ Göinští – obyvatelé Göinge, což byl podle starého dělení kraj v jižním Švédsku, při někdejší hranici mezi územím dánským a švédským,

⁴ Småland – rozlohou největší jihošvédský kraj, který ve středověku již nepatřil k dánské říši krále Haralda.

za bezvadného pátera nedostali ani pár tříletých volků, jestliže nepřidali bečku soli nebo kus hrubého sukna. Tu se začala zvedat v pohraničních oblastech vůči Vyholeným nevole a vzdor.

Jednou v létě se po celém Danavelde¹ rozběhli poslové se zprávou, že král Harald Modrozub přijal nové učení. Již za svých mladých let se k tomu chystal, jenže si to záhy zase rozmyslil; ale tentokrát to provedl doopravdy. Neboť král Harald

KRÁL HARALD

byl již starý a dlouho jej sužovaly kruté bolesti v zádech, takže měl nevalné potěšení z piva a žen; teď mu chytří biskupové, poslaní samým císařem, pilně mazali záda medvědíím sádlem, posíleným jménem apoštola, balili ho do ovčích koží, místo piva mu dávali pít dotýkané odvary z bylinek a znamenali ho křížem mezi lopatkami; a museli z něho vypudit mnoho ďáblů, než bolesti povolily a král se stal křesťanem. Přitom mu však mužové boží slíbili s veškerým důrazem, že jej stihne trápení daleko horší, kdyby snad znovu propadl krvi nebo se ukázal vlašným ve víře. Proto jakmile byl opět schopen pohybu a mohl si vzít do lože mladou mouřenínskou otrokyni, kterou mu poslal darem na důkaz přátelství Olof s Drahoukamy, král Corku, poručil král Harald, aby se celý národ dal pokřtít;

¹ Danavelde – starý název Dánské říše, zahrnující i Norsko a Skåne.

a ačkoliv tato řeč zněla jaksi podivně z úst toho, jenž byl přímým potomkem Ódinovým, mnozí uposlechli jeho rozkazu, neboť král Harald vládl dlouho a šťastně, a měl proto v zemi velké slovo. Nadto pohrozil nejkrutějšími tresty každému, kdo by vztáhl ruku na kněze, a tak jich teď ve Skáne utěšeně přibývalo, na planinách vyrůstaly kostely jako houby po dešti a staří bohové pomalu začali vycházet z módy a nikdo již o ně nedbal, leda když hrozilo nebezpečí na moři nebo dobytčí mor.

Ale v Göinge se tomu všemu jen chechtali. Lidé z pohraničních lesů byli vůbec náchylnější k posměchu než rozumní obyvatelé planin a královým rozkazům se vysmívali téměř pravidlem. V těchto okresech dosáhla moc málokterého muže dál, než kam stačila jeho pravice, a z Jellingu do Göinge bylo daleko i největšímu králi. I za starých časů, v době Haraldova Bojovného zuba a Ivara Výbojného¹ a jejich předchůdců přicházeli králové do Göinge, jen aby lovili v obrovských lesích divoké tury, ale zřídkakdy za jiným účelem. Najednou však byl turům konec, a s nimi nadobro ustaly i návštěvy králů; a když se přece jen některý král rozhořčil nad neposlušností lesních poddaných nebo hubenou daní a pohrozil, že sám přijede do Göinge, obyčejně dostal odpověď, že tury tu zatím nelze spatřit, ale objeví-li se, že o tom Göinští neprodleně podají zprávu a krále uvítají, jak náleží. A tak se mezi hraničáři pomalu ustálilo mínění, že k nim žádný král nemůže přijet, dokud se tuři nevrátí.

Tak zůstávalo v Göinge všechno při starém a křesťanství tu dlouho nemělo valné vyhlídky. A pokud tam kněží přece zabloudili, okamžitě byli prodáni za hranice okresu, ačkoliv někteří Göinští soudili, že by bylo vlastně správnější, kdyby je na místě usmrtili a raději se pustili do války s těmi chamtivci ze Sunnerbo a Allbo, zvláště teď, když Smålandští tak stlačují ceny, že výdělků z těchto obchodů skoro nestojí za řeč.

¹ Ivar Výbojný – bájný dánský král, který z původního skánského království vybudoval velkou říši zahrnující Dánsko, většinu Švédska, Pobaltí, Sasko i část Anglie.

**/IV/ JAK KROKOVI MUŽI DOSÁHLI
RAMIROVY ŘÍŠE A NAVŠTÍVILI
JEDNO SLIBNÉ MÍSTO**

Když Orm ve stáří vyprávěl o svých osudech, říkával, že téměř nemá, nač by si stěžoval z dob, kdy byl s Krokem, ačkoliv se dostal na jeho výpravu proti své vůli. Rána na hlavě jej bolela jen krátký čas; a s lidmi se snášel dobře, takže si zakrátko nikdo ani nevzpomněl, že je vlastně jejich zajatec. Vzpomínali s potěšením na pěkné ovce, které u něho dostali, a i jinak jim byl zcela po chuti. Znal skoro tolik písní jako Berse a od matky se naučil je přednášet, jak činívali skaldové; a také uměl hodnověrně vyprávět smyšlené příběhy, ačkoliv sám doznával, že jej Toke v tomto umění předčí. Cenili si ho jako dobrého a obratného druha, který je dovedl příjemně pobavit za dlouhých dnů stejnoměrného větru, kdy se nemuseli plahočit s vesly.

Někteří z posádky bručeli, že Krok odrazil z Bretaně, aniž se dříve pokusil opatřit nové zásoby čerstvého masa; co měli na lodi, bylo již staré a nechutné. Slanina byla žluklá, tresky zplesnivělé, mouka ztuchlá, chléb byl samý červ a voda páchla; ale Krok a jiní zkušenější muži tvrdili, že je to znamenité jídlo, na jaké si žádný mořeplavec nemůže naříkat. Orm jedl s chutí, co na něj připadlo, ale přitom jim často vyprávěl o lahůdkách, na jaké byl zvyklý z domova. Berse říkal, že to pokládá za moudré a božské zařízení, že na moři sní člověk s chutí a s užitkem i takové věci, které by doma na pevné zemi nenabídl ani psům, nanejvýš tak vepřům; neboť kdyby to nebylo takto zařízeno, byly by dlouhé výpravy po moři téměř nemožné.

Toke se přiznal, že pro něj je nejtěžší, že už je konec s pivem. Není prý vyběravý v jídle, vykládal, a je přesvědčen, že by snědl vše, kdyby toho bylo třeba, snad i své boty z tulení kůže, ale jen tehdy, když by k tomu měl dobré pivo. Nedovede prý si představit život bez piva ani na vodě, ani na pevné zemi; proto neustále obléhal Žida otázkami, jak je to s pivem v zemi, do níž se plaví, ale nemohl z něho dostat kloudnou odpověď. A tak zase vyprávěl o slavnostech a pitkách, jichž se kdy zúčastnil, a litoval, že tenkrát nevypil ještě víc.

Druhou noc, co byli na širém moři, dostali silný vítr s vlnobitím a byli rádi, že obloha zůstala jasná, protože se teď řídili jen podle hvězd. Krok se začal strachovat, že vyplouvají na moře bez hranic; ale muži, kteří byli nejzkušenější co do plavby, tvrdili, že když budou zachovávat jižní směr, vždycky narazí po levé straně na pevninu, ovšem s výjimkou Njörvasundu¹, kudy se pluje do Říma, jenž leží vprostřed světa. Lidé, kteří se plavili z Norska na Island, vykládal Berse, jsou na tom hůř; neboť jakmile minou Island, nemají již k očekávání žádnou zemi, nýbrž jen a jen prázdné moře bez konce.

Žid se vyznal ve hvězdách a tvrdil, že vždycky dovede najít správný směr; ale nebyl jim valně ku pomoci, protože jeho hvězdy měly cizí jména a on sám trpěl mořskou nemocí. Orm také; a tak spolu se Salamanem neustále viseli přes brlení v nesmírné bídě a mysli, že zahynou. Žid přes tu chvíli cosi vykřikoval svým jazykem, pokud nezvracel, a Orm ho napomínal, aby byl zticha, třebaže mu je špatně, tím že nic nespraví; ale Salaman mu odpovídal, že volá k svému bohu a ten že sídlí právě ve vichřici. Orm ho nakonec popadl za krk a řekl mu, ať mu je sebehůř, tolik že přece dokáže, že ho hodí přes palubu, jestli ještě jednou zakvičí; prý se mu zdá, že i tak mají větru víc než dost, proto nemusejí ještě přivolávat jeho boha. Salaman tedy umkl; a k ránu se bouře utišila a oběma se ulevilo. Salaman byl ve tváři celý zelený, ale usmíval se

¹ Njörvasund – starý severský název Gibraltarského průlivu

vlídně na Orma a nezdálo se, že by se na něj zlobil, když mu ukazoval přes moře k vycházejícímu slunci. Hledal mezi slovy, která znal, aby mu vyložil, že tam na samém obzoru vlají rudá křídla jitra a jeho bůh že je s nimi. Ale Orm odpovídal, že mu bude milejší, zůstane-li od nich co nejdál.

Jak jitro mýjelo, uviděli v dálce před sebou jakousi horu. Dopluli až ke břehu a dalo jim mnoho práce, než našli pro lodi chráněnou zátoku. Žid jim sdělil, že tato místa jsou mu neznámá. Vystoupili na zem a hned se ocitli v boji s tamními obyvateli, kteří tu sídlili těsně vedle sebe; ale domorodci záhy uprchli, a tak jim Krokovi lidé aspoň prohledali chatrče a vrátili se s kozami a jiným živobytím a ještě přivlekli několik zajatců. Rozdělali ohně a všichni se radovali, že se bez úrazu dostali na pevnou zemi a že zase okusí pečeného masa. Toke horlivě pátral po pivě, ale našel jen několik kožených měchů s vínem; když si ho však lokl, bylo tak trpké a kyselé, že se mu až břicho svíralo, jak tvrdil. Proto všechno ani nevypil; odložil, co zbylo, a seděl potom celý večer opodál a žalostně vyzpěvoval a slzy mu tekly do vousů. Berse připomněl ostatním, aby jej nevyrušovali, neboť bývá nebezpečný, vypije-li tolik, že se dá do pláče.

Salaman zatím mluvil se zajatci; vrátil se od nich se zprávou, že se nalézají v zemi kastilského hraběte a že místo, kam je míní zavést, leží dál na západ. Krok mínil, že jim nezbude než si počkat na jiný vítr, aby se tam dostali, a že si zatím aspoň odpočinou a trochu se zasytí; ale obával se, že by bylo na pováženou, kdyby je přepadly silnější tlupy, zatímco vítr bude vát k pevnině, nebo kdyby je v zátoce, v níž kotví, uzavřely nepřátelské lodi. Salaman však prohlásil, že pokud ví, nestojí toto nebezpečí za zmínku. A je málo pravděpodobné, neboť hrabě z Kastilie má na moři sotva jednu jedinou loď, a trvalo by mu dlouho, než by shromáždil takové síly, které by je vážně ohrozily. Dřív, vyprávěl, býval hrabě z Kastilie mocný; ale teď jej velmi tísní kalif, jemuž musí platit daň, neboť kromě císaře Oty v Německu a císaře Basilia v Konstantinopoli není tak mocného panovníka na světě, jako je kalif Córdoba. Tomu

se muži upřímně zasmáli a říkali, že Žid mluví, jak dovede, ale že se nezdá, že by se v těchto věcech vyznal, jak náleží. Copak nikdy neslyšel o králi Haraldovi Dánském, ptali se. A neví, že král Harald je nejmocnější ze všech?

Orm byl ještě slabý po mořské nemoci a neměl valnou chuť k jídlu a bál se, že se rozstůně doopravdy, protože i teď ještě míval starost o své zdraví. Brzy usnul u jednoho ohniště a spal tvrdě; ale v pozdní noci, kdy všecko v táboře umlklo, přišel k němu Toke a probudil jej. Plakal a prohlašoval, že Orm je jediný jeho přítel a za to že mu teď zazpívá píseň, na kterou si právě vzpomněl; prý se v ní vypráví o dvou medvěditech, vysvětloval, a naučil se ji jako děcko od matky a je to nejkrásnější píseň, jakou zná. Usedl vedle Orma, otřel si slzy a začal zpívat. Orm měl tu vlastnost, že mu bylo těžko tvářit se vlídně, probudil-li ho někdo z hlubokého spánku; ale neřekl nic, jen se obrátil na druhou stranu a pokoušel se usnout. Toke si mnoho nepamatoval ze své písně, a proto se rozmrzel; začal si stěžovat, že celý večer proseděl sám a že mu nikdo nepřišel dělat společnost. Nejvíc prý ho bolí, že ani Orm se na něj nepřišel podívat; vždycky pokládal Orma za přítele, hned od první chvíle, ale teď prý se přesvědčil, že je ničema a padouch jako všichni ze Skâne; a když prý si štěně takhle počíná, nezbyvá než dát mu pořádný výprask.

Těžce se zvedl a začal se ohlížet po nějaké holi; z Orma zatím spadla dřímota a posadil se. Když to Toke uviděl, zvedl nohu, aby ho kopl, ale v tu chvíli sebral Orm z ohně kus žhavého dřeva a hodil mu je do obličeje. Toke uhnul, a jak měl nohu zdviženou, upadl na záda; ale hned zas vyskočil a ve tváři byl teď bílý a jako beze smyslů. Orm byl již také na nohou. Měsíc jasně svítil; ale Ormovi se vzteky míhala před očima rudá kola, když se vrhl na Toka, který se pokoušel vytasit meč; Orm svůj odložil, když šel spát, a teď jej nestačil zvednout. Toke byl velký a silný muž, široký v prsou a s mocnými rukama; Orm ještě nevypěl do plné síly, ačkoliv se vyrovnal většině svých druhů. Ovinul jednu paži kolem Tokovy šíje a druhou

ho popadl za pravé zápěstí, že nemohl tasit; ale Toke pevně sevřel Orma za šaty a jediným trhnutím se narovnal a nohou si ho vymrštil přes rameno. Orm však nepovolil, ačkoliv měl pocit, že se zlomí v půli; zatočil se kolem dokola a opřel se kolenem o Tokův hřbet, pak se vrhl dozadu a už měl Toka na sobě. Tu sebral veškerou sílu a otočil se, že se Toke dostal pod něj s tváří k zemi. Zatím se mnozí probudili; Berse se sem přihnul s provazem volaje, to že se dalo čekat, když se Toke tolik napil. Svázali ho na rukou i na nohou, ačkoliv se zuřivě bránil. Ale brzy se uklidnil a za chvíli volal Orma, že si už vzpomněl na konec té písně; začal zpívat, ale Berse na něj vylil vědro vody, načež Toke tvrdě usnul.

Když se příštího rána probudil, láteřil, že ho svázali, a nepamatoval se na nic; dal si vyprávět, co všechno vyváděl, a byl vůči Ormovi kajícínost sama; říkal, že je to neštěstí, když ho někdo podráždí, je-li opilý; neboť pivo z něho opravdu dělá jiného člověka a víno neméně, naopak snad ještě víc. Chtěl vědět, má-li ho Orm v nenávisti pro to, co se stalo. Orm ho chlácholil, že k němu necítí nejmenší zášti a že se s ním docela rád popadne do křížku, až se Tokovi zachce; ale jedno prý mu musí slíbit: že už nebude zpívat; neboť lelkův zpěv nebo krákorání staré vrány na střeše dřevníku je prý rajskou hudbou proti jeho nočním písním. Tomu se Toke srdečně zasmál a slíbil, že se bude hledět polepšit; byl to jinak dobromyslný muž, dokud ho pivo nebo víno neproměnily.

Všichni svorně prohlašovali, že Orm vzhledem k svému mládí obstál nade všechno očekávání; zpravidla totiž zůstaly těžké stopy na každém, kdo padl Tokovi do rukou, když v opilosti dospěl až k slzám; a Orm tím velmi stoupl ve vlastních očích i ve vážnosti u svých druhů. Od té doby mu začali říkat Zrzavý Orm, nejen pro jeho ryšavé vlasy, ale i proto, že se ukázal mužem, který dovede na ránu odpovědět ranou a jež není záhodno zbytečně dráždit.

Po několika dnech konečně přišel příznivý vítr a lodi odrazily. Drželi se teď daleko od pobřeží, aby se vyhnuli nebezpeč-

ným proudům, a mířili k západu podél Ramirovy říše; daleko na západě obepluli mys. Odtud se plavili na jih kolem srázných a rozervaných břehů, načež propluli mezi ostrůvky připomínajícími šéry doma v Blekinge, až dosáhl ústí řeky, kterou Žid ustavičně vyhlížel. S přílivem do ní vpluli a veslovali dál proti proudu, až je zastavily přeje. Vystoupili tedy na břeh a radili se, co podniknout, a Salaman jim vylíčil cestu, která jim ještě zbývala. Tvrdil, že zdatní muži se odtud dostanou za méně nežli den k sídlu muže, jemuž se chce pomstít; je prý jedním z markrabit krále Ramira a jmenuje se Ordon; a je to největší lupič a zločinec, tvrdil, podél celé hranice křesťanského světa.

Krok a Berse se ho důkladně vyptávali na opevnění, jejich sílu a polohu, a kolik asi mužů na nich markrabí mívá. Leží prý v tak skalnaté a nepřístupné krajině, vykládal Salaman, že kalifovo vojsko, pozůstávající hlavně z jezdců, se k Ordonovu sídlu nikdy nepřiblíží. Proto je to tak znamenitý útulek pro lupiče a jsou tu nashromážděny nesmírné poklady. Hrad prý je postaven z dubových trámů a chrání jej vysoký násep s kolovou hradbou, a posádka prý nepřevyšuje dvě stě mužů. Protože je hrad tak v ústraní, soudí Salaman, nejsou asi hlídky zvláště bdělé; kromě toho se většina posádky často účastní loupeživých výprav na jih.

Krok doznal, že jej síla hradní pohotovosti znepokojuje méně než násep a palisády, které asi značně ztíží rychlý vpád do hradu. Někteří z mužů soudili, že by snad bylo nejjednodušší, kdyby kolové hradby zapálili; ale Berse namítal, že kdyby potom všecko zachvátil požár, měli by asi malé potěšení z pokladů, které se tam skrývají. Nakonec rozhodli, že se spolehnou na štěstí a vyberou si nejlepší způsob, až budou na místě; čtyřicet mužů zůstane na lodích a ostatní se vydají na cestu, až se s večerem ochladí. Losovalo se, kdo má zůstat, protože všichni by byli nejraději šli tam, kde jim kynulo takové bohatství.

Prohlédli si zbraně a pak ulehli do stínu dubového houští, aby prospali nejparnější hodiny; nato se posilnili večerí, a jakmile spadlo večerní šero, vyrazili; dohromady jich bylo sto

třicet šest. Krok šel v čele se Salamanem a Bersem, a za ním muž za mužem; někteří měli brnění, jiní kožené kazajky; většinou si každý nesl meč a oštěp, jen několik jich mělo sekery, a všichni měli štíty a přílby. Orm šel s Tokem, který si liboval, že si aspoň trochu rozhýbá nohy po tom nekonečném sedění na veslařské lavici.

Postupovali divočinou, kde nebylo vidět jediné lidské obydlí; tyto pohraniční oblasti mezi křesťany a Andalusany ležely již dlouho opuštěné. Sledovali severní břehy řeky a brodili se přes nesčetné potoky; tma zatím zhoustla, a tak se zastavili k odpočinku a čekali na východ měsíce. Potom odbočili k severu, prošli údolím a teď už se jim otevřenou krajinou postupovalo rychleji; a ukázalo se, že Salaman je dobrý průvodce, neboť před rozedněním byli nablízku pevnosti. Tam tiše ulehli do houštiny a chvíli odpočívali a pak se plížili vpřed, jestli by v bledém měsíčním přísvitu něco nerozeznamenali. Odvaha v nich poklesla při pohledu na kolovou hradbu, neboť palisády byly ze silných kmenů a vyšší nežli dvojnásobná výška muže; a brána se tyčila ještě výš a vypadala téměř nedobytně. Krok mínil, že nebude asi tak snadné zažehnout takové trámy a že by mu vůbec bylo milejší, kdyby se zmocnili pevnosti bez ohně; ale zdálo se, že jiné cesty není; nezbude než nanosit k palisádám otepi chrastí a zapálit je a doufat, že neshoří všechno. Zeptal se Bersa, jestli by snad věděl lepší radu; ale Berse si jen drbal hlavu a říkal, že ho nic nenapadá, ačkoliv použít ohně se mu také nezamlouvá. Ani Salaman nedovedl lépe poradit; prohlásil, že se asi bude muset spokojit tím, že uvidí toho věrolomníka v plamenech, ačkoliv doufal v lepší pomstu.

Toke se teď přiblížil po čtyřech ke Krokovi a Bersovi a ptal se, jaké mají vyhlídky; trápila ho žízeň a soudil, že čím dřív vezmou pevnost útokem, tím dřív dostane něco k pití. Krok mu vysvětlil, že nebude bez obtíží vniknout dovnitř. Tu Toke prohlásil, že kdyby jen sehnal pět oštěpů, troufal by si jim ukázat, že dovede něco víc než veslovat a nalévat se pivem.

Snažili se vyzvědět, co má v úmyslu; ale Toke neřekl víc, než že by rád otevřel ostatním cestu do pevnosti, půjde-li všechno, jak očekává, a budou-li majitelé oštěpů ochotni opatřit své zbraně novou násadou, až je zase dostanou zpátky. Berse, který ho znal již dlouho, mínil, že by mu měli vyhovět. Stalo se, a Toke odřezal násady všech oštěpů nad železným kováním, takže mu zůstala na každém rukojeť jen asi loket dlouhá. Pak oznámil, že je hotov; a spolu s Krokem se začali opatrně plížit k hradbám, skrývajíce se za křoví a balvany, a jim v patách vybraná četa. Slyšeli, jak v pevnosti zakokrhalo několik kohoutů, ale jinak bylo všude ticho a klid.

Nedaleko brány vylezli nahoru na násep. Toke se postavil na špičky vedle kolové hradby; dobrý sáh nad zemí vrazil ostří oštěpu mezi dva kůly a tlačil na ně vsí silou, aby je dobře upevnil. Výš, do další spáry, zarazil druhý oštěp; a když se mu konečně podařilo upevnit jej bez hluku, opatrně vystoupil na pahýl násady a zarazil třetí hrot do následující štěrbině. Ale třetí oštěp ne a ne upevnit, chtěl-li to učinit ze svého vratkého postavení a hlavně bez hluku; Krok, který již prohlédl jeho záměr, mu dal znamení, aby sestoupil, a řekl mu, že to již nepůjde bez kladiva, i kdyby tím měli vyburcovat spáče v pevnosti. Popadl zbývající kopí a zaujal Tokovo místo na obou příčkách, které již byly upevněny; zarazil třetí kopí dvěma údery své sekery a týmž způsobem upevnil čtvrté a páté ostří oštěpu, vždy o kus výše. Vystupoval po nich, jak je zarážel, a tak se dostal až na samý vrchol kolové hradby.

Vtom se v pevnosti zvedl lomoz a křik a ozvalo se mocné troubení na rohy; ale další muži již následovali po Tokově žebříku, jak rychle jen stačili vyšplhat, a dostali se za Krokem nahoru. Kolem vnitřní strany kolové hradby byl dřevěný ochoz pro lučištníky; Krok a jeho následovníci na něj seskočili a srazili několik rozespálých mužů, kteří se sem přihnali s kopími a luky. Zdola zasvištěly kolem útočníků šípy a několik jich bylo zasaženo; ale Krok a jeho druzi již přeběhli po ochozu k bráně a tam seskočili, aby ji rychle otevřeli a celý zástup mohl vrazit

dovnitř. U brány došlo k litému boji, neboť mnozí z obránců již sem dospěli a každým okamžikem přibíhali další a další. Jeden z dvaceti mužů, kteří provázeli Kroka, zůstal viset na palisádě se šípem v oku, a tři další klesli zasaženi šípem, když utíkali po ochozu; ale ti, kdo se dostali až dolů, shlukli se teď k sobě, vyrazili válečný pokřik a vrhli se s oštěpy a meči do brány; tam však byla tma a kromě toho se octli ve veliké tísní, protože teď měli nepřátele před sebou i vzadu.

Zvenčí jim odpověděl válečný pokřik, neboť i muži před hradbami se vrhli na valy, jakmile zpozorovali, že se pokus podařil; mnozí zaútočili na bránu sekerami, zatímco jiní šplhali po Tokově žebříku a přišli v nejvyšší čas na pomoc bojovníkům tísněným v chodbě, která vedla k bráně. Tady byl boj stále ještě nerozhodnutý, přátelé a nepřátelé promíseni v jednom chumlu; Krok srazil několik mužů sekerou, ale sám byl zasažen do šíje palcátem jakéhosi obrovského chlapíka s černým vousem, který vypadal na náčelníka; přilba sice odrazila úder, ale Krok se zapotácel a klesl na kolena. V směsici štítů a mužů, kde se již nedalo užívat oštěpu a kde nohy klouzaly v krvi, dostali se konečně Toke a Orm a několik jiných až k samé bráně. Podařilo se jim odsunout závory, a nepřátelé v chodbě, kteří nestačili ustoupit včas, byli okamžitě pobiti.

Tu padlo na křesťany nesmírné zděšení a prchali se smrtí v patách. Salaman, jenž byl mezi prvními, kdo proběhli branou, se řítit vpřed jako posedlý, klopýtaje přes padlé a raněné; sebral na zemi nějaký meč a mával jím nad hlavou a řval, aby všichni pospíšili na hrad; a Krok, kterému se ještě točila po úderu hlava, že se sotva držel na nohou, křičel týž povel ze svého místa v chodbě vedoucí k bráně, kde ležel. Mnozí z mužů se teď vrhli do chatrčí na vnitřní straně náspu, buď aby uhasili žízeň, nebo pátrali po ženách; ale většinou se hnali za prchajícími k rozlehlé hradní budově ve středu, jejíž brána brzy uprchlákům nestačila. Pronásledovatelé pronikli s nimi dovnitř, než stačili bránu zase uzavřít: vevnitř došlo k boji, když uprchlíci viděli, že jim nezbyvá než se postavit k obraně.

Onen veliký muž s vlajícím vousem bojoval jako lev a srazil dva muže, kteří na něj útočili, ale nakonec jej přece zatlačili do kouta; byl zasažen a klesl s těžkým zraněním. Salaman, který k němu doběhl právě ve chvíli, kdy padl, se na něj vrhl a popadl jej za vousy a posmíval se mu a křičel jako zběsilý; ale zdálo se, že padlý bojovník již nevnímá; otrásl se, zamrkal a zemřel.

Salaman začal teď bédovat, že přišel o svou příležitost k pomstě a nemohl sám vložit ruku na svého nepřítele; a zbylí křesťané se přestali bránit, když padl jejich vůdce. Některé z nich ušetřili na životě, pokud mohli být ještě k užitku; a pak si vítězově dopřávali, co hrdlo ráčí, jídla a pití, piva i vína. Nato se jali prohledávat pevnost, pátrajíce po kořisti; tu došlo k několika hádkám o ženy, které našli schoulené v koutku, neboť všichni byli již dlouhý čas bez žen. Veškerou kořist snášeli na hromadu – peníze, šperky, zbraně, šaty, dobytek, pancíře domácí nářadí, koňské postroje, stříbrné mísy a jiné; a když bylo všecko pohromadě, bylo toho víc, než si kdo dovedl pomyslit; vždyť tu byl, jak tvrdil Salaman, lup z Andalusie, shromažďovaný po dobu mnoha let. Krok, který už zase stál na nohou a dostal kolem hlavy obvaz namočený ve víně, se sice radoval při pohledu na všechno to bohatství, ale bál se, jak to všecko dopraví na loď; Berse však jej chlácholil, že všecko půjde, jen chtít.

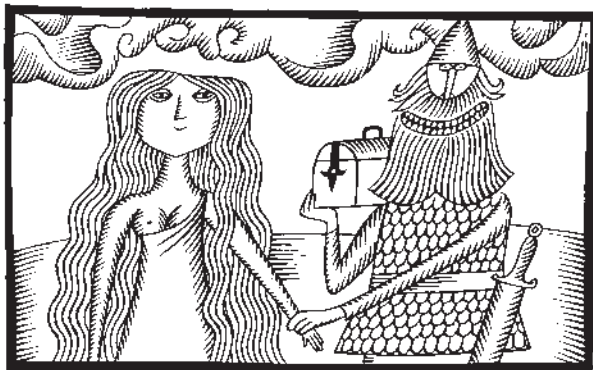
„Nikdo nenaříká nad těžkým břemenem,“ ujišťoval, „odnáší-li si kořist.“

Toho dne se už jen veselili, nesmírně rozjaření svým ziskem, a pak ulehli ke spánku; až v noci se vydali na cestu k loďm. Všichni zajatci byli krutě obtěžkáni břemeny a mužstvo také mělo co nést. Ve sklepeních pevnosti našli několik andaluských zajatců; plakali štěstím nad svým osvobozením, ale vypadali bídne a nedalo se na ně mnoho naložit. Byli teď svobodni a provázeli je na zpáteční cestě, aby pak spolu se Salamanem odbočili k jihu do svých domovů. Vítězové vzali i několik oslů a na jednoho z nich posadili Kroka; jel v čele průvodu a nohy

mu visely až na zem. Za ním byli vedeni ostatní osli, každý s nákladem potravin a piva; jejich břemen však rychle ubývalo, neboť muži co chvíli odpočívali a vydatně se posilňovali. Berse je pobízeli k rychlejší chůzi, aby se dostali k lodím co nejdřív. Zneklidňovala ho obava z pronásledování, protože několik mužů z posádky pevnosti uniklo a mohli se zatím dostat kdovíkam a přivolat pomoc; ale muži byli vesměs rozjařeni vítězstvím i pitím a málo dbali na jeho výstrahy. Orm si nesl balík hedvábí, bronzové zrcadlo a velký skleněný pohár, s nímž měl náramné nesnáze; Toke vlekl na rameni velkou dřevěnou truhlu s krásným kováním, naplněnou až po okraj všelijakými poklady, a za ruku vedl děvče, které se mu zalíbilo; chtěl si je ponechat, pokud jen to bude možné. Neustále se smál a říkal Ormovi, že doufá, že je to jistě dcerka nějakého markrabího; ale pak se zasmušil při pomyslení, že se pro ni sotva najde místo na lodi. Byl nejistý v nohou po všem tom pití; ale zdálo se, že si ho děvče již oblíbilo a že má o něj starost, protože ho podpíralo, kdykoliv klopýtl. Byla to dívka pěkné postavy a ještě mladičká; a Orm doznával, že neviděl mnoho tak hezkých děvчат a že by si přál, aby měl takové štěstí na ženy jako Toke. Ale Toke mu odpovídal, že ať jsou sebelepší přátelé, s Ormem by se o ni nechtěl dělit; až příliš prý se mu zalíbila a rád by si ji nechal sám pro sebe, kdyby bylo možná.

Vrátili se na loď, a teď zase zavládla nesmírná radost mezi těmi, kdo tu zůstali, když viděli tu bohatou kořist, neboť všecko se mělo rozdělit mezi celou posádku. Salaman přijímal nesčetné díky a hojné dary; a pak se vydal dále s osvobozenými vězni; nemohl se dočkat, až bude za hranicemi křesťanské země. Toke, který neustále pil, se dal do pláče, když slyšel, že Salaman už odešel; bědoval, že teď nemá nikoho, kdo by mu pomohl v hovoru s jeho dívkou; vytasil meč a chtěl se za Židem pustit. Ale Ormovi a druhým se podařilo jej uchlácholit, takže nedošlo k násilnostem; a tak nakonec usnul po boku své dívky, když si ji byl pevně uvázal k tělu, aby mu nemohla utéci, dokud bude spát, nebo mu nebyla ukradena.

Příští ráno započalo dělení kořisti, a nebylo to snadné. Všichni chtěli rovný díl; ale Krok a Berse a veslaři a ještě několik jiných žádalo trojnásobek toho, co ostatní; a ačkoliv ti nejrozumnější mezi nimi nakonec prosadili, že se všecko rozdělí spravedlivě, bylo obtížné každého uspokojit. Berse mínil, že Toke má největší zásluhu na tom, že se zmocnili pevnosti, a proto že by si zasloužil také trojnásobný podíl; ale Toke se

TOKE A JEHO DĚVČE

bránil, že se spokojí s jedním dílem, jen když si bude moci vzít na loď své děvče a mít je tam s pokojem. „Rád bych si ji vzal s sebou domů,“ vysvětloval, „ačkoliv si nejsem jist, není-li to hraběcí dcerka. Ale již teď se spolu dobře snášíme a bude to ještě lepší, jen co si budeme rozumět a ona se naučí naši řeč.“

Berse kroutil hlavou, to že možná nebude taková výhoda, jak si Toke představuje; a Krok zase vyslovil obavu, že lodi budou už tak dost obtíženy, i když se odpočítá těch jedenáct padlých, že děvče sotva najde na palubě místo; spíš budou muset nechat na břehu část kořisti, pokud není tak cenná. Tu se Toke zvedl a vzal děvče na ruku a žádal, aby se všichni na ni dobře podívali, jak je krásná a urostlá.

„Jsem přesvědčen, že vzbudí žádost u většiny z vás,“ řekl. „A najde-li se někdo, kdo by po ní opravdu zatoužil, chci se

OBSAH

KNIHA PRVNÍ PLAVCI NA ZÁPAD

PROLOG

Jak se vedlo Vyholeným ve Skåne za časů krále Haralda Modrozuba	7
--	---

DÍL PRVNÍ / DLOUHÁ CESTA

I/ O sedláku Tostovi a jeho domácnosti	11
II/ O Krokově výpravě a o tom, jak se Orm dostal na svou první cestu	19
III/ Jak se plavili k jihu a našli dobrého průvodce	28
IV/ Jak Krokovi muži dosáhli Ramirovy říše a navštívili jedno slibné místo	39
V/ Jak se Krokovo štěstí podvakrát změnilo a jak se z Orma stal levák	53
VI/ O Židu Salamanovi a vládkyni Zubajdě a o tom, jak Orm dostal meč a nazval jej Modrý jazyk	68
VII/ O tom, jak Orm sloužil u al-Mansúra a jak se plavil se zvonem svatého Jakuba	85
VIII/ O Ormově pobytu u mnichů svatého Finniana a o tom, jak se stal zázrak v Jellingu	104
IX/ Jak se u krále Haralda Modrozuba slavily Vánoce . . .	123
X/ Jak Orm přišel o svůj náhrdelník	152

XI/ O hněvu bratra Willibalda, a jak se Orm pokusil o námluvy	163
XII/ Jak se Orm vrátil ze své dlouhé cesty domů	172

DÍL DRUHÝ / V ŘÍŠI KRÁLE ETHELREDA

I/ O boji, který byl sveden u Maldonu, a co z něho pošlo	187
II/ O věcech duchovních	211
III/ O svatbách a křtu a stříbře krále Ethelreda	229
IV/ Jak bratr Willibald učil krále Svena jednomu slovu z Písma	247

KNIHA DRUHÁ DOMA A ZNOVU NA LODI

DÍL PRVNÍ / ORM NA GRÖNINGU

I/ Jak Orm vystavěl dům i kostel a o jeho zrzavých dcerách	255
II/ Jak se konaly přípravy ke slavným křtinám vnuka krále Haralda	263
III/ O cizích návštěvnících s nákladem soli a o tom, jak král Sven přišel o hlavu	270
IV/ Jak Orm učinil kázání obchodníkovi se solí	276
V/ O slavných křtinách a o tom, jak byli pokřtěni první Smålandané	283
VI/ O čtyřech podivných žebrácích a o tom, jak mistři z Erinu přispěli na pomoc otci Willibaldovi	294
VII/ O muži, který nesl královský meč Sveů a o magistrovi z Cách a jeho hříších	308

VIII / O druhém hříchu hříšného magistra a o pokání, jež mu bylo uloženo	323
IX / Jak magistr hledal jalůvky a seděl na třešni	329
X / O ženských rejdech u Krakova kamene a o tom, jak bylo poznamenáno ostří Modrého jazyka.	341
XI / O Toke Grågullssonovi a o smůle, jež ho postihla: a o zlém daru Finnvedanů	353
XII / Sněm u Krakova kamene	363

DÍL DRUHÝ / BULHARSKÉ ZLATO

I / O zániku světa a o tom, jak vyrostly Ormovy děti . . .	395
II / O muži z Východu	408
III / Příběh o bulharském zlatu	417
IV / Jak se Orm radil o zlatu se svými přáteli	436
V / Jak se plavili do Gotlandského Vi	444
VI / Jak se plavili k Dněpru	459
VII / O tom, co se přihodilo u prahů	475
VIII / Jak Orm vykoupil Svarthöfda a setkal se se starým přítelem.	486
IX / O návratu domů, a jak Olof Motýl slíbil, že se dá pokřtít	501
X / Jak skoncovali s šíleným magistrem	511
XI / O tom, co honili Ormovi velicí psi.	519

FRANS G. BENGTTSSON

ZRZAVÝ ORM

PLAVCI NA ZÁPAD

DOMA A ZNOVU NA LODI

Ze švédského originálu Røde Orm. Sjöfarare i västerled, vydaného nakladatelstvím P. A. Norstedt & Söner, Stockholm 1941, přeložila a poznámkami pod čarou opatřila Nina Neklanová. Ze švédského originálu Røde Orm. Hemma och i österled, vydaného nakladatelstvím Vingförlaget, Stockholm 1963, přeložila a poznámkami pod čarou opatřila Božena Köllnová-Ehrmanová. Obálku, vazbu a grafickou úpravu s použitím ilustrací Adolfa Borna navrhl Vladimír Verner. Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., v Praze roku 2013 jako svou 1162. publikaci. Vydání čtvrté, ve Vyšehradu první. AA 25,71. Stran 528. Odpovědná redaktorka Marie Válková. Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 398 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-381-8